

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lipca 2016 r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, Wydział III Cywilny Odwoławczy w składzie

następującym:

Przewodniczący:	SSO Katarzyna Kwilosz-Babiś SSO Mieczysław H. Kamiński - sprawozdawca SSR del. Maria Tokarz-Polańska
Protokolant	Katarzyna Gołyźniak

po rozpoznaniu w dniu 7 lipca 2016 r. w Nowym Sączu

na rozprawie

sprawy z wniosku F. S.

przy uczestnictwie J. S. (1), R. M., J. S. (2), K. S., K. P., Z. R., A. W., R. K., J. Z., K. G., G. K.,
B. W., M. C., W. K.,

o stwierdzenie nabycia spadku po S. S. (1)

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Gorlicach

z dnia 20 marca 2014 r., sygn. akt I Ns 751/13

p o s t a n a w i a :

1. zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że pkt I nadać treść:

„ I. stwierdzić, że spadek po S. S. (1) z domu M. c. T.

i E. zmarłej dnia 26.10.1986 r. w G. ostatnio stale zamieszkałej

**w P. na podstawie testamentu notarialnego z dnia 5.03.1985 r. sporządzonego w Państwowym
Biurze Notarialnym w G. nr (...)nabył w całości wraz z wchodzącym w skład majątku
gospodarstwem rolnym wnuk F. S. z dobrodziejstwem inwentarza”;**

2. w pozostałym zakresie apelację oddalić;

**3. orzec, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania apelacyjnego i kasacyjnego
związane ze swym udziałem w sprawie.**

(...)

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 20 marca 2014 r. Sąd Rejonowy w Gorlicach stwierdził, że spadek po S. S. (1) zd. M. c. T. i E. zmarłej dnia 26.10.1986r. w G., ostatnio stale zamieszkałej w P. na podstawie testamentu notarialnego z dnia 05.03.1985r. sporządzonego w Państwowym Biurze Notarialnym w G. nr (...) z dobrodziejstwem inwentarza nabył w całości wnuk F. S. s. J. i A., z tym, że wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza nabyli: córka M. K. (2) c. S. i S. w 2/10 części, córka S. R. c. S. i S. w 2/10 części, córka D. M. c. S. i S. w 2/10 części, syn J. S. (1) s. S. i S. w 2/10 części oraz wnuki B. R. c. M. i F. w 1/10 części i K. S. s. M. i F. w 1/10 części. Nadto orzekł, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sąd Rejonowy ustalił, że S. S. (1) zd. M. c. T. i E. zmarła dnia 26.10.1986r. w G., ostatnio stale przed śmiercią zamieszkiwała w P.. W chwili śmierci była wdową po S. S. (2), było to jej jedyne małżeństwo. Z małżeństwa ze S. S. (2) posiadała 9 dzieci: córki M. K. (2), A. W., R. K., B. P., J. Z., S. R., D. M. oraz synów J. S. (1) i M. S.. W chwili śmierci S. S. (1) spośród jego dzieci nie żyła B. P., która zmarła 23.09.1977r. oraz syn M. S., który zmarł 18.03.1984r. M. S. pozostawił dzieci: J. S. (2), K. G., B. R., G. K., K. S.. B. P. pozostawiła syna K. P. .

S. S. (1) sporządziła w dniu 5.03.1985 r. testament przed notariuszem J. K.(...), w którym do spadku powołała w całości wnuka F. S. syna J. i A..

W skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne, położone w P. gmina G., woj. (...), składające się z działek ewidencyjnych (...) o łącznej powierzchni 3,10 ha. W dacie otwarcia spadku po S. S. (1) na spadkowym gospodarstwie pracował syn J. S. (1), miał przygotowanie zawodowe do pracy w rolnictwie. Spośród dzieci spadkodawczyni na własnym gospodarstwie pracowały córki M. K. (2) i D. M.. Wnuki: K. i B. - dzieci M. S. – były małoletnie. S. R. od 27.09.1982r. przebywała na rencie inwalidzkiej.

W chwili otwarcia spadku A. W. i R. K. pracowały w szkolnictwie, J. Z. pracowała jako pielęgniarka, zaś wnuk K. P. jako artysta grafik, pozostałe dzieci M. S. były pełnoletnie. Osoby te nie posiadały własnego gospodarstwa rolnego i nie spełniały warunków do dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

W chwili otwarcia spadku F. S. miał 12 lat, chodził do V klasy szkoły podstawowej, potem ukończył liceum ogólnokształcące i Akademię Rolniczą w K. na kierunku leśnictwo, przysposobienia rolniczego nie ma, żadnych uprawnień rolniczych nie miał w chwili otwarcia spadku, obecnie też ich nie posiada. Wspólnie z ojcem uprawia spadkowe gospodarstwo rolne.

W takim stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że na mocy 926 § 2 kc w związku z art. 925 kc i 950 kc oraz art. 1015 § 2 kc, 1016 kc spadek na podstawie testamentu nabył F. S., z tym, że wchodzące w skład tego spadku gospodarstwo rolne na podstawie art. 931 kc, art. 1015 § 2 kc, art.1016 kc, art.1060 kc i art. 1065 kc (w brzmieniu obowiązującym w chwili otwarcia spadku) dziedziczą M. K. (2), S. R., D. M., J. S. (1), B. R. i K. S. jako spadkobiercy ustawowi posiadający kwalifikacje do dziedziczenia gospodarstwa rolnego. Wskazał Sąd, że zgodnie z art. 1065 kc obowiązującym w chwili otwarcia spadku spadkobiercą testamentowym gospodarstwa rolnego może być osoba, która w chwili otwarcia spadku odpowiada warunkom wymagany dla nabycia własności nieruchomości rolnej w drodze przeniesienia własności, a względnie osoba należąca do kręgu spadkobierców ustawowych, która byłaby uprawniona do dziedziczenia gospodarstwa rolnego w drodze ustawy. F. S. nie należy natomiast do kręgu spadkobierców ustawowych po S. S. (1), albowiem do kręgu tego należy jego ojciec. Nie spełnia on też warunków do nabycia własności nieruchomości rolnej w drodze przeniesienia własności, a które to zgodnie z obowiązującym w chwili otwarcia spadku rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28.11.1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz.U. z 1972 r. Nr 31, poz. 215) sprowadzają się do wymogu posiadania kwalifikacji do prowadzenia gospodarstwa rolnego. Za kwalifikacje takie

uważa się natomiast ukończenie szkoły rolniczej, przysposobienia rolniczego lub uzyskania tytułu kwalifikacyjnego w zawodach rolniczych. F. S. takich kwalifikacji nie miał w chwili otwarcia spadku ani nie ma ich obecnie. W związku z tym gospodarstwo rolne na podstawie art. 1065 kc należało przyznać spadkobiercom ustawowym spełniającym wymogi art. 1059 kc konieczne dla nabycia gospodarstwa rolnego.

Wnioskodawca zaskarżył orzeczenie apelacją, w której zarzucił naruszenie art. 1065 § 2 kc w brzmieniu obowiązującym w dacie otwarcia spadku, poprzez jego błędną wykładnię oraz niewłaściwe zastosowanie wskutek uznania, że spadkobierca testamentowy nie spełniający warunków dziedziczenia testamentowego gospodarstwa rolnego określonych w art. 1065 § 1 kc nie może dziedziczyć tego gospodarstwa na podstawie testamentu, pomimo, że należy do kręgu spadkobierców ustawowych po spadkodawcy i spełnia ustawowe warunki dziedziczenia gospodarstw rolnych. W uzasadnieniu apelacji wywodził, że jako osoba małoletnia należąca do kręgu spadkobierców ustawowych mogących dziedziczyć w drugiej kolejności spełnia warunki ustawowe dziedziczenia gospodarstw rolnych określone w art. 1059 pkt 4 kc, a skoro tak, to w oparciu o art. 1065 § 2 kc może dziedziczyć na podstawie testamentu także takie, wchodzące w skład spadku, gospodarstwo rolne. Zdaniem apelującego, na gruncie art. 1065 § 2 kc nie jest istotnym, czy osoba należąca do kręgu spadkobierców ustawowych doszłaby do dziedziczenia gospodarstwa rolnego na podstawie ustawy w danej sprawie, a to np. z uwagi na powołanie do spadku w drugiej kolejności. Odwołał się tu apelujący do zasady równego traktowania spadkobierców dziedziczących gospodarstwo rolne z mocy ustawy i z mocy testamentu.

W oparciu o powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i stwierdzenie, że spadek po S. S. (1) wraz z wchodzącym w jego skład gospodarstwem rolnym na podstawie testamentu notarialnego nabył w całości z dobrodziejstwem inwentarza wnioskodawca.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Sąd Okręgowy podzielając poglądy wyrażone przez Sąd I instancji stwierdził, iż postanowienie Sądu jest prawidłowe. Podkreślił, że stanowisko przyjęte przez Sąd, zgodne jest z poglądem wyrażonym w przedmiotowej kwestii na tle stanu faktycznego podobnego do tego, jaki miał miejsce w niniejszej sprawie w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 4.09.1974 r., sygn. III CRN 176/74. W postanowieniu tym Sąd Najwyższy przyjął, że do skutecznego powołania na podstawie testamentu do dziedziczenia gospodarstwa rolnego osoby odpowiadającej warunkom przewidzianym do dziedziczenia takiego gospodarstwa z ustawy, konieczne jest, aby ta osoba była spadkobiercą ustawowym spadkodawcy, tzn. aby wchodziła do grona osób, które – w braku testamentu - dziedziczyłyby to gospodarstwo z ustawy. W wyrażonym wprost stanowisku wskazał przy tym Sąd Najwyższy, że nie wystarczy tu sama przynależność do kręgu spadkobierców ustawowych, jeżeli w konkretnym stanie faktycznym osobę należąca do tego kręgu, wyłącza bliższy krewny spadkodawcy, uprawniony do dziedziczenia z ustawy gospodarstwa rolnego w pierwszej kolejności. W takim bowiem wypadku krewny uprawniony do dziedziczenia z ustawy dopiero w dalszej kolejności, nie jest „powołany z ustawy do dziedziczenia gospodarstwa rolnego”. W konsekwencji apelacja wnioskodawcy została oddalona.

Orzeczenie Sądu Okręgowego zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez wnioskodawcę. W treści tejże skargi konsekwentnie zarzucał wydanie postanowienia w zakresie dotyczącym dziedziczenia gospodarstwa rolnego z naruszeniem przepisu art. 1065 § 2 kc w brzmieniu obowiązującym w dacie otwarcia spadku. Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 21.01.2016r. uchylił postanowienie Sądu Okręgowego i przekazał temu Sądowi sprawę do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego. Sąd Najwyższy podzielając stanowisko wyrażone w skardze kasacyjnej odwołał się do uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27.11.1986 r. w sprawie III CZP 68/86, w której opowiedziano się za rozszerzoną interpretacją przepisu art. 1065 § 2 kc, uznając, że testator na podstawie wskazanego przepisu obowiązującego w dacie 6.04.1982 r. mógł ustanowić w testamencie spadkobiercą gospodarstwa rolnego nie tylko osobę należąca do kręgu spadkobierców ustawowych, która w okolicznościach sprawy rzeczywiście dziedziczyłaby z ustawy gospodarstwo rolne, ale również osobę jedynie uprawnioną do dziedziczenia, która w okolicznościach sprawy nie mogłaby dziedziczyć gospodarstwa rolnego z ustawy ze względu na dalszą kolejność powołania do spadku. Sąd Najwyższy wskazał, że przyjęcie wspólnie

mniej korzystnej interpretacji byłoby nie tylko nieuzasadnione, ale również sprzeczne z racjami natury konstytucyjnej leżącymi u podstaw wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31.01.2001r. (P4/99). Zgodnie z treścią przepisu art. 398²⁰ kpc Sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Oznacza to, że rozpoznając ponownie apelację wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego w Gorlicach był zobowiązany stwierdzić nabycie spadku po S. S. (1), uwzględniając spełnienie warunków do dziedziczenia przez wnioskodawcę również w zakresie nabycia gospodarstwa rolnego.

Z tych przyczyn Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że pkt I nadał treść uwzględniającą nabycie przez wnuka F. S. na podstawie testamentu notarialnego z dnia 5.03.1985 r. sporządzonego w Państwowym Biurze Notarialnym w G. nr(...) oprócz części ogólnej, także wchodzącego w skład majątku gospodarstwa rolnego. Nabycie powyższe nastąpiło z dobrodziejstwem inwentarza z uwagi na treść obowiązującego w tym czasie przepisu art. 1015 § 2 kc, zgodnie z którym brak oświadczenia spadkobiercy w przewidzianym ustawą terminie co do przyjęcia spadku, jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Jednakże, gdy spadkobiercą jest osoba niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Skoro w dacie otwarcia spadku spadkobierca był małoletni to zastosowanie miała wskazana wyżej regulacja, która uległa zmianie dopiero od 18.10.2015 r.

Orzeczenie Sądu Okręgowego w tej części zostało oparte na podstawie art. 386 § 1 kpc w związku z art. 13 § 2 kpc.

Jako, że w apelacji wnioskodawca domagał się również zasądzenia na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym również kosztów zastępstwa prawnego i wniosek taki ponowił w skardze kasacyjnej, obejmując nim dodatkowo koszty postępowania przed Sądem Najwyższym, Sąd Okręgowy uznał, że brak jest podstaw do odstępstwa od podstawowej zasady obowiązującej w postępowaniu nieprocesowym, zgodnie z którą wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. W oparciu o tę zasadę Sąd Rejonowy orzekł o kosztach postępowania, z tej przyczyny apelację co do rozstrzygnięcia o kosztach postępowania Sąd Okręgowy oddalił na podstawie art. 385 kpc w związku z art. 13 § 2 kpc.

Przyjmując zasadę wynikającą z art. 520 § 1 kpc Sąd Okręgowy również w zakresie kosztów postępowania apelacyjnego i kasacyjnego orzekł na tej podstawie.

(...)